

TERTTU GRÖHN

Aikuisten oppimisen virtauksia

Aikuisten oppimisen uudet muodot. Kohti aktiivista oppimista. Vapaan sivistystyön 34. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura 1993.

Aikuisten oppiminen ja opettaminen ovat tämän päivän suomalaisen aikuiskoulutuspolitiikan keskeinen painopistealue. Aikuisen oppimiseen ja opettamiseen liittyvää tuoretta suomenkielistä kirjallisuutta ei ole liiemmästi olemassa. Sen vuoksi otsikon lupaama aihealue on tervetullut.

Mitä teos sitten tarjoaa? *Jukka Tuomisto* lupaa johdantoluvussa, että kirjassa käsitellään aikuisten oppimisen ja opettamisen ongelmia nimienomaan oppimisen eikä opettamisen näkökulmasta. Johdannon mukaan kirja jakautuu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa pääpaino on aikuisten itseohjautuvuuden ja itseohjatun oppimisen teoreettisten lähtökohtien selvittämisessä (lukija: ahaa, teos perustuu humanistiseen opetusajatteluun). Toisessa osassa tarkastellaan sekä teoreettisesti että konkreettisesti oppimisympäristön merkitystä oppimisessa (lukija: hyvä, teos laajenee kontekstuaaliseen oppimiskäsitykseen). Kirjan kolmannessa osassa esitellään eräitä opiskelijoiden itseohjautuvuuteen ja aktiivisuuteen perustuvia käytännön työmuotoja: monimuoto-opiskelua, aktivoivaa kirjoittamista ja eräitä ryhmämuunnelmia oppimiseen (lukija: hetkinen, nyt putosin keltasta, esitellyt kirjoittamisprosessiin perustuvat menetelmät nojaavat kognitiiviseen oppimiskäsitykseen).

Kirjan kolmiosainen perusta teoreettisista lähtökohdista konkreettisiin työmuotoihin on mielekäs perusta tämäntyyppisen kirjan te-

kemiselle. Kokoomateoksen kirjoittaminen saumattomaksi kokonaisuudeksi ei kuitenkaan ole helppoa. Eräs mahdollisuus olisi valita selkeästi yksi oppimisteoreettinen lähtökohta, johon myös käytännön työmuodot liitetään. Toinen mahdollisuus on yrittää kuvata erilaisia teoreettisia lähtökohtia ja niiden sovellutuksia. Tähän on tässä teoksessa ilmeisesti pyritty. Lukijan ajatusten polveilu kuvaa kuitenkin sitä teoksen kokonaisuuteen liittyvää ongelmaa, että teoreettiset lähtökohdat ja kuvatut käytännön menetelmät eivät ole kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Oppimisteoreettisissa lähtökohdissa on kuvattu humanistista ja kontekstuaalista suuntausta, mutta käytännön sovellutukset perustuvat lähinnä humanistiseen ja kognitiiviseen oppimisajatteluun. Missä ovat kognitiivisen oppimisajattelun teoreettiset perusteet ja missä kontekstuaaliset sovellutukset? Lukija ei näin ollen saa teoreettisia perusteluja menetelmiensä valinnalle. Yhtä kaikki on tietenkin muistettava, ettei eri oppimisteorioilla ole omia erilaisia käytännön työmuotojaan, mutta eri menetelmien käyttö vaihtelee riippuen siitä, mihin oppimisteoreettiseen lähtökohtaan nojaututaan.

Mitä eri artikkelit sitten tarjoavat? *Jukka Korro* esittelee itseohjautuvuutta, mikä on otettu teoksen teoreettisen osan lähtökohdaksi. Tarkastelu perustuu lähinnä *Knowlesin, Rogersin* ja *Raubalan* ajatuksiin. Artikkelin etuna on terveen kriittinen suhtautuminen ehkä siihen liialliseenkin optimismiin, joka humanistisen psykologian peruslähtökohtiin sisältyy.

Antti Kauppi käsittelee artikkelissaan sellaisia kontekstuaalisia oppimiskäsityksiä, jotka nivovat oppimisen osaksi oppijan toimintakäytäntöjä ja -ympäristöjä. Kaupin mukaan opetuksen suunnittelussa pitäisi siirtyä nykyisestä

”opetussuunnitelma-ajattelusta” uudenlaiseen oppimisympäristöajatteluun. Tällöin opetuksen ja oppimisen kehittämisen peruskysymys on sellaisten oppimisympäristöjen luomisessa, jotka mahdollistavat refleктоivan ja uudistavan työtavan, koulutuksen painopisteen siirtämisen niihin luonnollisiin ympäristöihin, joissa oppimista tarvitaan. Kauppi on artikkelissaan ajan hengessä: kontekstuaalisuus näyttää olevan päivän sana oppimisen alalla. On tärkeää, että näitä ajatuksia esitellään myös suomenkieliselle lukijakunnalle. Teoksen muussa kokonaisuudessa annetaan kuitenkin vähän käytännön eväitä tämän vaikean oppimisen ja opettamisen muodon kehittämiseksi.

Laatupiiritoimintaa esittelevä, *Urpo Saralan* kirjoittama artikkeli, on selkeästi ymmärrettävä kokonaisuus, jossa suhteellisen tasapainoisesti esitellään laatupiiritoiminnan teoreettisia lähtökohtia ja käytännön sovellutuksia esimerkkien avulla. Esimerkit kuvaavat sekä erilaisia mahdollisuuksia työskentelyn etenemiseen että erilaisia lopputuloksia, joihin voidaan päätyä.

Irene Heinin, Kari E. Nurmen ja Esko Paakolan artikkelissa monimuoto-opiskelusta annetaan tietoisuudella perustietoa monimuoto-opetukseen liittyvästä opinto-ohjauksesta henkilökohtaisista opetussuunnitelmista sekä pohditaan eri viestintävälineiden asemaa tällaisessa opetuksessa. Artikkelin oivallus on esitellä menetelmät kolmen aikuisopiskelijan kertomuksen kautta. Kertomukset, joita artikkelin kirjoittajat eivät ole mitenkään kommentoineet, kuvaavat millaisia ongelmia ja mahdollisuuksia sisältyy monimuoto-opetukseen. Kertomukset ovat veikeä ja havainnollinen tapa kuvata itseohjautuvuutta käytännössä ja siten linjakkaasti jatketta Jukka Koron itseohjautuvuuden teoreettisia lähtökohtia kuvaavalle artikkelille.

Kirsti ja Irma Lonka kuvaavat artikkelissaan aktivoivaa kirjoittamista yhtenä opetuksen aktiivisuuden muotona. Sinänsä ansiokas artikkeli ja ajatusten herättäjä, mutta kuten tämän arvioinnin alussa todettiin, prosessikirjoittamisen teoreettiset perusteet jäävät teoksen kokonaisuudessa vähälle huomiolle.

Viimeinen, *Liisa Korhosen* kirjoittama, ryhmätyön muunnelmia esittelevä artikkeli lipsuu

teoksen lähtökohdista rajusti: näkökulma siirtyy kokonaan oppimisesta opettamiseen. Sinänsä esitellyt työtavat saattavat kaikessa pinnallisuudessaankin antaa ideoita erilaisten aikuisryhmien kanssa työskenteleville.

Kirjan luettuaan kiinnittyy huomio siihen, että vaikka lähtökohdissa korostetaan nimenomaan oppimisen näkökulmaa, se jää kokonaisuudessaan sittenkin vähälle huomiolle. Selkeä oppimispsykologinen artikkeli olisi täytännyt tämän lukijalle annetun lupauksen.

En tiedä, koska teoksen kokonaisuus on ideoitu, mutta ilmestymisen hetkellä vuonna 1993 Suomi on eräissä historiansa pahimmassa lamassa. Työttömyys on noussut ennätyksellisiin lukemiin. Miksi *Freiren* ajatukset on jätetty pois? Ehkä sieltä olisi saatu ainakin osittaisia vastauksia siihen Jukka Koron artikkelissaan esiin tuomaan ajatukseen, etteivät kaikki aikuiset olekaan kovin itsenäisiä ja itsesuuntautuneita. *Freiren* dialogipedagogiikka voisi muutettavat muuttaen antaa eväitä myös sellaisten aikuisten herättämiseen, jotka muutoin jäävät passiiviseen tilaan.

Entä miksi kehittävä työntutkimus on jätetty pois? Oppimis- ja toimintakontekstin huomioon ottava oppimisajattelu on sinänsä esitelty ansiokkaasti Antti Kaupin artikkelissa, mutta konkreettisten sovellutusten kuvaus puuttuu.

Kokonaisuutena ottaen teos näyttää liikkuvan ajan hengessä, aikuisten oppimista käsittelevät uusimmat virtaukset saavat sijansa. Ongelmaksi nousee se, että oppimisteoreettiset lähtökohdat ja opetusmenetelmälliset ratkaisut eivät muodosta linjakasta, toisiaan täydentävää kokonaisuutta. Suosittelen kuitenkin teoksen lukemista niille, jotka haluavat aistia, mitä virtauksia aikuisten oppimisessa ja opettamisessa Suomessa liikkuu.